

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมที่รัฐบาลแถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันจันทร์ที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ที่มุ่งสร้างความแข็งแกร่งและความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกให้กับอุตสาหกรรมไทยด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า โดยร่วมมือกับภาคเอกชน สถาบันวิจัย และสถาบันการศึกษา ในการพัฒนาความสามารถของผู้ประกอบการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานปรับปรุงประสิทธิภาพเครื่องจักร พัฒนาการออกแบบสินค้าและผลิตภัณฑ์ ลดต้นทุน โลจิสติกส์และเพิ่มความร่วมมือในภูมิภาคในการผลิตสินค้าเชิงลึกโซ่ผ่านการค้าระหว่างประเทศ (รัฐบาลไทย, 2552) ความรุนแรงของการแข่งขันในเวทีการค้าโลก ทำให้นานาประเทศมีการพัฒนากิจการอุตสาหกรรมโดยการปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาสินค้าของตนเองให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มอัตรากำลังการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้าภายในและนอกประเทศ (พิมพ์พรรณ ศิลปะสุวรรณ, 2548) จากนโยบายดังกล่าวทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น ภายใต้ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมของไทยได้มีการกำหนดพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมเฉพาะทางขึ้นในภาคกลางและภาคตะวันออก และเมื่อพิจารณาถึงการรวมกลุ่มอุตสาหกรรม ความสะดวกในการส่งผลผลิตออกสู่ตลาดต่างประเทศ และพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดก็คือภาคตะวันออก ซึ่งสามารถเดินทางไปได้ในระยะเวลาอันสั้น มีท่าเรือและระบบสาธารณูปโภคที่เหมาะสม ดังนั้นทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเป็นจำนวนมาก

โรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยมีการแบ่งขนาดโรงงานหลายรูปแบบ เช่น แบ่งตามงบลงทุน ได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างคนงานมากกว่า 50 คน ใช้เงินทุนดำเนินการไม่เกิน 10 ล้านบาท อุตสาหกรรมขนาดกลางเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างคนงานมากกว่า 50 คน แต่ไม่เกิน 200 คน ใช้เงินทุนดำเนินการมากกว่า 10 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 100 ล้านบาท และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เป็นอุตสาหกรรมที่มีคนงานมากกว่า 200 คนขึ้นไป เงินทุนในการดำเนินการมากกว่า 200 ล้านบาท (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553) แบ่งตามจำนวนคนทำงาน คือ สถานประกอบการขนาดย่อมที่มีคนทำงาน 1 - 50 คน สถานประกอบการขนาดกลางที่มีคนทำงาน 51 - 200 คน และสถานประกอบการขนาดใหญ่ คนทำงานมากกว่า 200 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546) และแบ่งตาม

การจัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ (กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ, 2548) ซึ่งในการทำงานของพนักงานในแต่ละประเภทของโรงงานนั้นมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับอันตรายจากการทำงาน โดยเฉพาะหากการป้องกันไม่รัดกุมเพียงพอก็จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งผู้ปฏิบัติงาน วัตถุดิบ และเครื่องจักรในการผลิต อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากเครื่องจักร โดยการรู้เท่าไม่ถึงการณ์และความประมาทของผู้ปฏิบัติงานเอง นอกจากนี้แล้วสภาพแวดล้อมในการทำงานก็ก่อให้เกิดอันตรายได้ เช่น การวางผังโรงงาน อากาศ แสงสว่าง เสียง สารเคมี หากสิ่งเหล่านี้มีความบกพร่องและผิดมาตรฐานที่กำหนดไว้ก็จะส่งผลให้ลูกจ้างหรือคนงานต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่าง ๆ ทั้งการเกิดอุบัติเหตุรุนแรงเกิดจากการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากลักษณะของงานและสิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัยทำให้มีอัตราการป่วยและตายจากอุบัติเหตุจากการทำงานในโรงงานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2547) เนื่องจากการควบคุมกำกับทางด้านอาชีวอนามัยยังมีคุณภาพอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ไม่สามารถรองรับปัญหาสุขภาพของคนงานได้อย่างพอเพียง และพนักงานส่วนใหญ่ขาดการดูแลสุขภาพของตนเอง ไม่ระมัดระวังขณะปฏิบัติงานก่อให้เกิดปัญหาด้านอุบัติเหตุและการเจ็บป่วยจากการปฏิบัติงาน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2533) จากข้อมูลการเฝ้าระวังโรคของสำนักกระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2545 พบว่ามีผู้เจ็บป่วยจากการทำงาน 9,964 ราย มีสาเหตุจากการยกหรือเคลื่อนย้ายวัสดุไม่เหมาะสม 5,674 ราย คิดเป็น 56.95 % รองลงมาได้แก่การบาดเจ็บจากท่าทางการทำงาน 1,093 คนคิดเป็น 10.97 % สัมผัสสิ่งมีพิษ สิ่งของ 2,715 ราย คิดเป็น 27.25 % และเป็นโรคเนื่องจากการทำงาน 482 ราย คิดเป็น 4.84 % (พิมพ์พรรณ ศิลปะสุวรรณ, 2548) ซึ่งในปัจจุบันสถานประกอบการทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลางและใหญ่ ต่างให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพของพนักงานโดยป้องกันการบาดเจ็บจากการทำงานในอาชีพ การให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมความปลอดภัยขณะทำงานของผู้ใช้แรงงานการติดตามตรวจสอบสภาพแวดล้อมให้มีความปลอดภัยและดำเนินตามมาตรการควบคุมป้องกันการประสบอันตรายจากการทำงานอย่างเคร่งครัดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (พิมพ์พรรณ ศิลปะสุวรรณ, 2548) นอกจากนี้ยังมีการจัดหน่วยในการดูแลสุขภาพ รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์และบุคลากรทางการแพทย์ในสถานประกอบการ เพื่อดูแลสุขภาพของพนักงานจากการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บจากการประกอบอาชีพ ทั้งนี้บุคลากรทางการแพทย์ที่จะดูแลสุขภาพของพนักงานนั้นมีจำนวนน้อย โดยการตรวจสอบจากการปฏิบัติงานของพยาบาลในสถานประกอบการ พบว่าในสถานประกอบการที่มีจำนวนลูกจ้างไม่ถึง 200 คน สถานประกอบการจะจัดเวชภัณฑ์ยา อุปกรณ์ วัสดุและเบื้องต้นแก่พนักงานตั้งแต่ 200 ขึ้นไปถึง 999 คนตามกฎหมายต้องจัดให้

มีพยาบาลที่จะดูแลสุขภาพพนักงานซึ่งมีพยาบาลปฏิบัติงานเพียงคนเดียวเท่านั้น (กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ, 2548) ดังนั้น พยาบาลนับว่าเป็นบุคลากรที่มีส่วนสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพของพนักงานที่เจ็บป่วยภายในสถานประกอบการต่าง ๆ

โดยทั่วไปพยาบาลมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยเพื่อบรรเทาอาการโรค และ/หรือยับยั้งการลุกลามของโรค รวมถึงการประเมินภาวะสุขภาพ การส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรค ทั้งนี้โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาล (กองการพยาบาล, 2544) และตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัย พยาบาลในสถานประกอบการมีหน้าที่ในการยกร่างและพัฒนานโยบายการดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของลูกจ้างในสถานประกอบกิจการ มีการจัดหน่วยบริการสุขภาพให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน มีการจัดทำแผนงานและกำหนดงบประมาณเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งพยาบาลประจำสถานประกอบการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ขั้นหนึ่ง หรือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ขั้นสอง (วราศรี สิตลพฤกษ์ จุไรวรรณ ศิริรัตน์, พรรณศิริ กุลปวโรภาส, วันเพ็ญ วัชรตระกูล, ศิริวรรณ ฉันทเจริญ, อรพันธ์ อันติมานนท์, 2545) แต่ปัจจุบันพบว่าพยาบาลที่ดูแลสุขภาพของพนักงานในสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นพยาบาลทั่วไป ที่มีงานประจำอยู่ในโรงพยาบาลแต่มาทำงานพิเศษเป็นพยาบาลอาชีวอนามัยในสถานประกอบการเป็นงานเสริม (วันเพ็ญ วัชรตระกูล, 2541) การปฏิบัติงานของพยาบาลในสถานประกอบการส่วนใหญ่ พบว่า พยาบาลในสถานประกอบการจะเน้นงานในด้านการรักษาพยาบาลเท่านั้น (พรณภา หอมสินธุ์, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ วัชรตระกูล (2541) พบว่าระดับการการปฏิบัติงานด้านของพยาบาลด้านที่ปรึกษา, ด้านการให้ความรู้ และด้านการศึกษาวิจัยอยู่ในระดับต่ำ ส่วนการปฏิบัติงานด้านการรักษา/เวชปฏิบัติ และด้านการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยการปฏิบัติงานของพยาบาลนั้นไม่ได้นำมาตรฐานการพยาบาลมาเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งมาตรฐานในการปฏิบัติงานด้านอาชีวอนามัยเป็นการจัดระบบการจัดการด้านการพยาบาลอาชีวอนามัยให้มีความครอบคลุมทุกๆด้าน เป็นมาตรฐานที่พยาบาลจะต้องนำไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เพื่อให้พยาบาลได้มีการปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน และมีความครอบคลุมต่อไป

การปฏิบัติงานให้มีคุณภาพนั้นผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ ความชำนาญพร้อมทั้งมีสภาพแวดล้อมและ โครงสร้างของสถานที่ทำงานที่ดี (แมคคอร์มิก และไลเคน, 1985 อ้างถึงใน มณฑา อร่ามเลิศมงคล, 2549) สิ่งเหล่านี้ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ มาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ใช้วัดเปรียบเทียบหรือตัดสินคุณค่า ข้อกำหนด หรือ ความเป็นเลิศของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมักจะบอกถึงคุณภาพของการปฏิบัติงาน (กรมอนามัย, 2545)

ส่วนมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัย หมายถึง เกณฑ์ ผลลัพธ์ แนวทางการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติ กิจกรรมของพยาบาลทุกอย่างในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งเน้นที่การวิเคราะห์ปัญหาของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ (วราศรี สิตลพฤกษ์ และคณะ, 2545ข) สำหรับมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยในสถานประกอบกิจการนั้น ได้จากการศึกษาของ วราศรี สิตลพฤกษ์ และคณะ (2545ก) ประกอบด้วย 6 มาตรฐานครอบคลุมในด้านการบริหารองค์กรของหน่วยสุขภาพ ด้านการจัดหน่วยบริการสุขภาพในสถานประกอบกิจการ ด้านการจัดกรหน่วยบริการสุขภาพ ด้านคุณสมบัติของพยาบาลประจำสถานประกอบกิจการ ด้านการให้บริการในหน่วยบริการสุขภาพของสถานประกอบกิจการ และด้านการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย และจากการศึกษาสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำมาตรฐานไปใช้ปฏิบัติจริงในสถานประกอบกิจการ พบว่ามาตรฐานส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยมีค่าพิสัยระหว่างร้อยละ 61.1 - 99.2 ซึ่งมีค่าต่ำสุดร้อยละ 61.1 มีเพียง 1 ข้อคือเรื่องการจ้างพยาบาลเป็นพนักงานประจำของบริษัท ตามข้อคำถามนี้ยังมีความเป็นไปได้ในการกำหนดมาตรฐาน เนื่องจากยังอยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้ซึ่งกำหนดไว้ ร้อยละ 60 เท่านั้น (วราศรี สิตลพฤกษ์ และคณะ, 2545ก) แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยในสถานประกอบการ ในสถานประกอบการขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งในระดับประเทศและในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคต่าง ๆ

นิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย มีที่ตั้งอยู่ทั่วทุกภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออก (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย) นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี เป็นนิคมอุตสาหกรรมหนึ่งที่อยู่ในเขตภาคตะวันออก ตั้งอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 2 (BOI) ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 57 กิโลเมตร มีสถานประกอบการจำนวน 410 แห่ง โดยแบ่งเป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก 244 แห่ง สถานประกอบการขนาดกลาง 118 แห่ง และสถานประกอบการขนาดใหญ่ 32 แห่ง ประกอบด้วยประเภทอุตสาหกรรมดังนี้ ยานยนต์ (32.64%) เหล็ก โลหะ พลาสติก (25.52%) เครื่องใช้ไฟฟ้า (14.02%) เคมีภัณฑ์ (9.83%) สินค้าอุปโภคบริโภค (10.25%) บริการและสาธารณูปโภค (7.53%) อื่น ๆ (0.21%) โดยมีจำนวนประชากร จำนวน 120,500 คน และมีสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ Call Center 24 ชั่วโมง ระบบรักษาความปลอดภัย การจัดสวน การรักษาความสะอาด รักษาความปลอดภัย การกำจัดแมลง ขยะมูลฝอย และการบำรุงรักษาส่วนกลาง ฯลฯ (นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร, 2552) ส่วนการดูแลสุขภาพของพนักงาน สถานประกอบการทุกแห่งให้ความสำคัญในระบบสุขภาพของผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม มีการผลักดันการใช้กฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพของแรงงาน ดังเช่นในกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2548 กำหนดว่าในสถานที่ทำงานของลูกจ้าง ตั้งแต่

200 คนขึ้นไปต้องจัดให้มีพยาบาลตั้งแต่ระดับเทคนิคขึ้นไปไว้ประจำอย่างน้อย 1 คน ตลอดเวลาทำงาน และในสถานที่ทำงานที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไปต้องจัดให้มีพยาบาลตั้งแต่ระดับเทคนิคขึ้นไปไว้ประจำอย่างน้อย 2 คน ตลอดเวลาทำงาน เพื่อให้การดูแล รักษาโรคเบื้องต้นกับพนักงานที่เจ็บป่วย (กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ, 2548)

จากการศึกษานำร่องของผู้วิจัยในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพยาบาลในสถานประกอบการตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัย จำนวนพยาบาลที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 30 ราย โดยส่งแบบสอบถามไปยังสถานประกอบการที่มีพยาบาลปฏิบัติงานอยู่ แบบสอบถามแบ่งเป็น 6 ด้านตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัย ดังนี้ ด้านการบริหารองค์กรของหน่วยบริการสุขภาพ พบว่าร้อยละ 100 พยาบาลประจำสถานประกอบการไม่มีส่วนร่วมในการร่างและพัฒนานโยบายการดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของลูกจ้างในสถานประกอบการ และการบริการที่ให้ไม่ได้นำมามาตรฐานคุณภาพงานอาชีวอนามัยและข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ด้านการจัดหน่วยบริการสุขภาพในสถานประกอบการ พบว่า ร้อยละ 91 มีการจัดหน่วยบริการสุขภาพให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานและการให้บริการ โดยมีเวชภัณฑ์ ครุภัณฑ์ที่เหมาะสม เพียงพอ และพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตลอดเวลา ด้านการจัดการหน่วยบริการสุขภาพ พบว่า พยาบาลประจำสถานประกอบการที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ไม่มีการจัดทำแผนงาน และกำหนดงบประมาณเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งการประเมินผลโครงการและ/หรือกิจกรรมที่ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ ด้านคุณสมบัติของพยาบาลประจำสถานประกอบการพยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง หรือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นสอง พบว่า ร้อยละ 100 พยาบาลเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง ร้อยละ 87 พยาบาลในสถานประกอบการมีการศึกษาหรืออบรมต่อเนื่องเพิ่มเติมในด้านการพยาบาลอาชีวอนามัย ด้านการให้บริการในหน่วยบริการสุขภาพของสถานประกอบการ พบว่า พยาบาลประจำสถานประกอบการ มีการดำเนินงานด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ร้อยละ 100 ส่วนด้านป้องกันควบคุมโรคและอันตรายในสถานประกอบการ ร้อยละ 45 ที่มีการดำเนินงานและด้านการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย พบว่าพยาบาลประจำสถานประกอบการ มีการจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยตามที่ปฏิบัติงาน ร้อยละ 100 และสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปจะจัดให้มีพยาบาลประจำทุกสถานประกอบการ จากการศึกษการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยทั้ง 6 มาตรฐานนั้น พยาบาลในสถานประกอบการยังไม่ได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานด้านอาชีวอนามัยครบทุกมาตรฐานนั่นเอง

ดังนั้นการศึกษากิจการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลในสถานประกอบการ เขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี ที่มีพยาบาลประจำอยู่ ได้แก่ สถานประกอบการขนาดกลางและสถานประกอบการขนาดใหญ่ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพพยาบาล ให้มีการปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด พัฒนารูปแบบการให้บริการให้มีคุณภาพ นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงาน และยังใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผู้ปฏิบัติงานและประการสำคัญคือ ช่วยลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุภายในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความห่วงใยขององค์กรที่มีต่อพนักงาน อันจะนำไปสู่ความมั่นใจในการทำงาน เสริมสร้างคุณภาพขององค์กร ส่งผลให้เกิดความได้เปรียบต่อองค์กรคู่แข่งในตลาดการค้าและเป็นผู้นำในวงการธุรกิจ ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยนี้สามารถนำมาใช้ได้กับการจัดการขององค์กร ไม่ว่าประเภทหรือขนาดใด ๆ ก็ตาม แล้วยังช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้นในอนาคตนั่นเอง

คำถามการวิจัย

1. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลสถานประกอบการขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ในภาพรวม และรายด้าน เป็นอย่างไร
2. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลระหว่างสถานประกอบการขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลสถานประกอบการขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ในภาพรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลระหว่างสถานประกอบการขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ในภาพรวมและรายด้าน

สมมุติฐานการวิจัย

การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลสถานประกอบการขนาดกลางกับขนาดใหญ่ในภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลระหว่างสถานประกอบการขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ เป็นพยาบาลวิชาชีพทั้งเพศชายและหญิง ในสถานประกอบการเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามระหว่างเดือนมกราคม - เดือนกุมภาพันธ์ 2553

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

1. ตัวแปรต้น

- สถานประกอบการขนาดกลาง
- สถานประกอบการขนาดใหญ่

2. ตัวแปรตาม

- การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลในสถาน

ประกอบการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลระหว่างสถานประกอบการขนาดกลางกับขนาดใหญ่ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี ครั้งนี้ คาดว่าจะได้ข้อมูลการปฏิบัติงานด้านอาชีวอนามัยในสถานประกอบการ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปให้กับหน่วยงานด้านอาชีวอนามัยพิจารณาข้อมูลและผลักดันให้นำมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยเข้าไปสู่กฎหมาย บังคับใช้ต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สถานประกอบการขนาดกลาง หมายถึง สถานประกอบการที่มีพนักงานปฏิบัติงานในสถานประกอบการนั้น ตั้งแต่ 200 คน ถึง 999 คน
2. สถานประกอบการขนาดใหญ่ หมายถึง สถานประกอบการที่มีพนักงานปฏิบัติงานในสถานประกอบการนั้น ตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป
3. มาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัย หมายถึง เกณฑ์การปฏิบัติงานของพยาบาลอาชีวอนามัย ที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการให้บริการสุขภาพแก่คนทำงานในสถานประกอบการทุกประเภท ซึ่งผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยและการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำไป

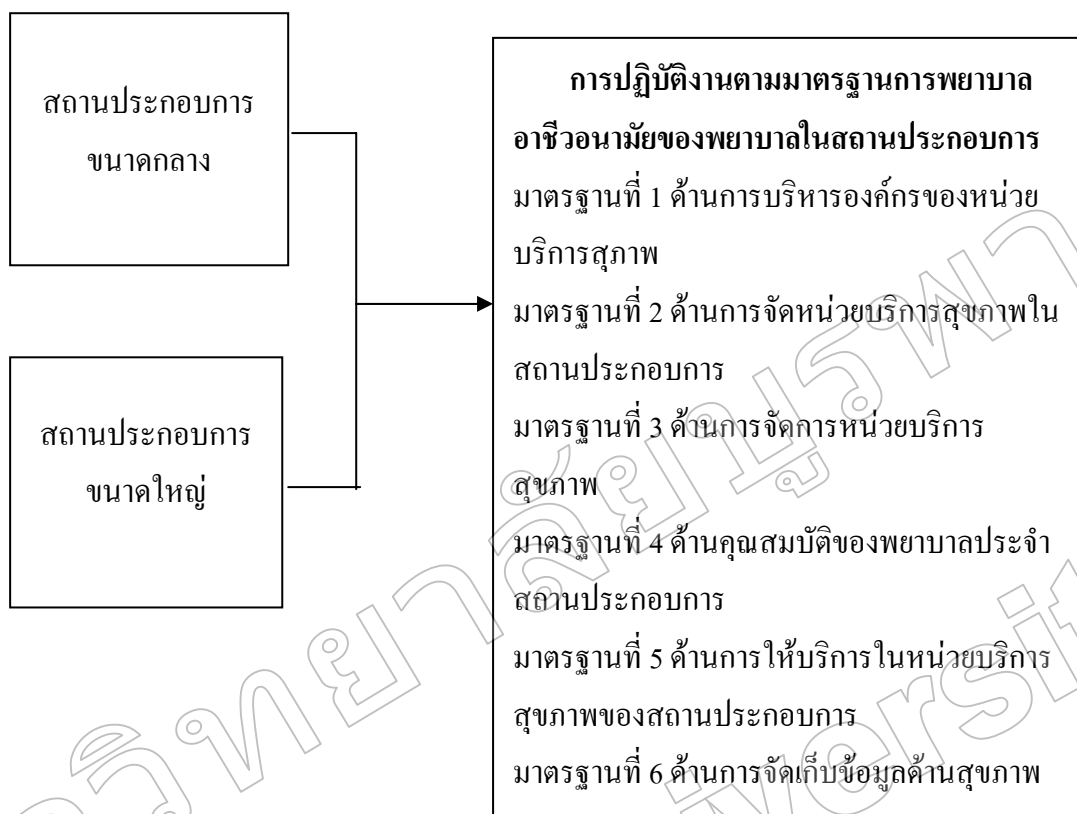
ปฏิบัติอย่างเป็นระบบ แบ่งเป็น 6 มาตรฐานตามการศึกษาของ วราศรี สีสลพฤกษ์ และคณะ (2545) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ด้านการบริหารองค์กรของหน่วยบริการสุขภาพ หมายถึง พยาบาลประจำสถานประกอบการ ต้องมีส่วนร่วมในการยกร่างและพัฒนานโยบาย การดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของลูกจ้างในสถานประกอบการให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและต้องให้บริการที่ได้มาตรฐานคุณภาพงานอาชีวอนามัยและข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ด้านการจัดหน่วยบริการสุขภาพในสถานประกอบการ หมายถึง พยาบาลประจำสถานประกอบการ ต้องจัดหน่วยบริการสุขภาพให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานและการให้บริการ หน่วยบริการสุขภาพต้องตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สะดวกปลอดภัยต่อการปฏิบัติงานและการให้บริการโดยมีเวชภัณฑ์ ครุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาความเสี่ยงต่อสุขภาพและความปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้น ได้อย่างเพียงพอและพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตลอดเวลา
- ด้านการจัดการหน่วยบริการสุขภาพ หมายถึง พยาบาลประจำสถานประกอบการต้องบริหารจัดการหน่วยบริการสุขภาพ มีการจัดทำแผนงาน และกำหนดงบประมาณเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งการประเมินผลโครงการและ/หรือกิจกรรมที่ดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ และต้องจัดให้มีการประสานงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดไว้
- ด้านคุณสมบัติของพยาบาลประจำสถานประกอบการ หมายถึง พยาบาลประจำสถานประกอบการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง หรือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นสอง ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และมีการศึกษาหรืออบรมต่อเนื่องเพิ่มเติมในด้านการพยาบาลอาชีวอนามัย
- ด้านการให้บริการในหน่วยบริการสุขภาพของสถานประกอบการ หมายถึง พยาบาลประจำสถานประกอบการ ต้องดำเนินการป้องกันควบคุมโรคและอันตรายในสถานประกอบการ จัดบริการส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต ให้การรักษาพยาบาลภายใต้ขอบเขตกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และต้องมีส่วนร่วมในการจัดการฟื้นฟูสุขภาพและฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่ลูกจ้างในสถานประกอบการในกรณีที่ลูกจ้างเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ
- ด้านการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย หมายถึง พยาบาลประจำสถานประกอบการ ต้องมีการจัดทำระบบการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ให้มีความครอบคลุมในการดูแลสุขภาพของพนักงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สถานประกอบการเป็นเสมือนชุมชน ๆ หนึ่ง ซึ่งต้องให้การดูแลทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค การรักษาพยาบาลทั้งกรณีบาดเจ็บ เจ็บป่วย ในสถานประกอบการขนาดกลาง และสถานประกอบการขนาดใหญ่ มีการจัดสวัสดิการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิการในสถานประกอบการ พ.ศ. 2548 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2548 กำหนดว่าในสถานที่ทำงานที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ต้องจัดให้มีพยาบาลตั้งแต่ระดับเทคนิคขึ้นไปไว้ประจำอย่างน้อย 1 คน ตลอดเวลาทำงาน สถานที่ทำงานที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป ต้องจัดให้มีพยาบาลตั้งแต่ระดับเทคนิคขึ้นไปไว้ประจำอย่างน้อย 2 คน ตลอดเวลาทำงาน เพื่อให้การดูแล รักษาโรคเบื้องต้นกับพนักงานที่เจ็บป่วย (กฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิการในสถานประกอบการ, 2548) แต่ทั้งสถานประกอบการทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่จะต้องปฏิบัติงานโดยใช้มาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดการปฏิบัติงานพยาบาลอาชีวอนามัยของ พิมพ์พรรณ ศิลปะสุวรรณ (2548) ร่วมกับมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของ วราศรี ศรีตลพฤกษ์ และคณะ (2545) โดยใช้กระบวนการพยาบาลตามมาตรฐานการปฏิบัติงานมาใช้เป็นกรอบในการวิจัย กล่าวคือ การปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลอาชีวอนามัย คือ การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพประชากรวัยแรงงาน ในการสร้างเสริมสุขภาพะ ปกป้องสุขภาพ ป้องกันโรค และลดความเสี่ยง หรือปัจจัยอันตรายต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ จากการทำงาน ทั้งจากสภาพการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อมการทำงาน ให้ปลอดภัยต่อการทำงาน เพื่อการมีสุขภาพดี ของประชากรวัยแรงงานซึ่งมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยประกอบด้วย 6 มาตรฐานคือ ด้านการบริหารองค์กรของหน่วยบริการสุขภาพ ด้านการจัดหน่วยบริการสุขภาพในสถานประกอบการ ด้านการจัดการหน่วยบริการสุขภาพ ด้านคุณสมบัติของพยาบาลประจำสถานประกอบการ ด้านการให้บริการในหน่วยบริการสุขภาพของสถานประกอบการ และด้านการจัดเก็บข้อมูลด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย จากการที่สถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดกลางมีจำนวนพยาบาลที่แตกต่างกัน อาจจะทำให้การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยแตกต่างกันได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการพยาบาลอาชีวอนามัยของพยาบาลระหว่างสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย